

безсмертя душі та проблема необхідності дбати за життя про її майбутнє [1, арк. 5, 16–17, 43–49; 2, арк. 18–19].

Таким чином, відповідно до звітів комісії сприяння контролю за законодавством про релігійні культу виконкому Сумської міської ради, можна стверджувати, що в середині 1970-х рр. у м. Суми регулярно відбувалися богослужіння у чотирьох храмах РПЦ. Духовенство приділяло значну увагу проповідницькій діяльності. Проповіді були аполітичними, їх зміст стосувався церковних, богословських, моральних тем. До їх змісту включалися роздуми як про нагальні життєві та повсякденні проблеми, так і питання духовного життя, елементи катехізаторської діяльності.

Джерела та література

1. Матеріали по изучению проповедей. Справки, информации. 1976. Державний архів Сумської області. Ф. Р-6. Оп. 6. Спр. 997. 92 арк.
2. Переписка уполномоченного Совета по делам религий при Совете Министров УССР, информационные отчеты и информации. 1977. Державний архів Сумської області. Ф. Р-2196. Оп. 7А. Спр. 113. 201 арк.
3. Смолкин В. Свято место пусто не бывает: история советского атеизма / пер. с англ. О.Б. Леонтьевой, науч. ред. М.Ю. Смирнов. М.: Новое литературное обозрение, 2021. 552 с.
4. Шліхта Н. Церква тих, хто вижив. Радянська Україна, середина 1940-х – початок 1970-х рр. Харків: Акта, 2011. 468 с.

Павлюк Світлана Іванівна

кандидат економічних наук,

доцент кафедри готельно-ресторанної справи та організації бізнесу

Миколаївського національного аграрного університету

Матвієнко Софія Валеріївна

здобувач вищої освіти,

Миколаївський національний аграрний університет

ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНА СПАДЩИНА БАШТАНСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ

Завдяки наявності на певній території історико-культурних пам'яток, сприятливих кліматичних умов, мальовничих ландшафтів може розвиватись туристично-рекреаційна діяльність. Такий вид діяльності може приносити значний дохід в бюджет окремих територій та створювати окремий пласт робочих місць та інших супутніх послуг [1].

Миколаївська область володіє потужним рекреаційно-туристичним потенціалом, вигідним географічним розташуванням, історико-культурними пам'ятками, неповторними краєвидами, бага-

тою спадщиною, безцінними рекреаційними ресурсами та має всі умови для успішного розвитку туризму і відпочинку [2]. Потенційні ресурси для розвитку історико-культурного туризму має Баштанська територіальна громада, а саме: Аркасове джерело (с. Христофорівка), античне поселення III-II ст. до н. е. – I ст. н. е. (с. Привільне та с. Новобірзулівка) та курганний кочівницький могильник «Осипова Могила» IX-XII ст. (с. Новогеоргіївка) та ін.

Напевно немає такого жителя Миколаївщини який би хоч колись не чув про «Аркасове джерело». Поблизу села Христофорівка є ліс, який посадив відомий український меценат, письменник, композитор та історик М.М. Аркас. На території лісу посеред дубової галявини протікає джерело назване на його честь. Джерело не пересихає навіть у самі посушливі роки. Тут же в селі знаходиться історико-краєзнавчий музей, де містяться цінні експонати та відомості про інші видатні постаті Христофорівки. Ці об'єкти стали пунктами лісівничого еколого-просвітницького маршруту [3]. Козацький зимівник Бугогардівської паланки, «Потьомкінська дорога» та підземні тунелі, легенди лісу та міфи річки Інгул – це також незвідані таємниці Христофорівської землі.

Відповідно до письмових джерел, перші згадки про село Привільне датуються серединою XVIII ст. У поселенні проживали втікачі кріпаки-селяни та колишні запорізькі козаки, основними заняттями яких були скотарство та рибальство, а згодом і землеробство. Саме на території сіл Привільного і Новобірзулівки розташовані античні поселення III–II ст. до н. е. та I ст. н. е., а також розкопані поховання кочівників IX–XII століть. При дослідженні території знайдено скарб бронзових знарядь праці, та розкопано кургани епохи бронзи (III-II тисячоліття до н. е.) з похованнями в кам'яних розписних ящиках [4, с. 5].

У Кургані «Осипова Могила» (що знаходиться в с. Новогеоргіївка) учасники Інгульської археологічної експедиції виявили парне скіфське поховання. Біля села Одрадне проведено археологічні розкопки поховань епохи бронзи (III-II тис. до н. е.), скіфських часів (V-III ст. до н. е.) та епохи кочівників (XI-XIII ст.). Основна історико-архітектурна пам'ятка с. Шляхове – католицько-лютеранська Кірха (1880-1890 років побудови).

Сьогоднішньому розвитку історико-культурного туризму на території громади перешкоджає ціла низка проблем. По-перше, це

відсутність жодних документів, де обліковувалися б наявні музейні об'єкти об'єднаної громади, що мають місцеву цінність. По-друге, мабуть найбільш болюче – це слабка інфраструктура. По-третє, відсутнє комплексне та цілісне бачення органами місцевого самоврядування потенційно привабливих місць для туристів, а також відсутність підготовлених туристичних пропозицій. Але, незважаючи на це, одним із потенційних магнітів, який допоможе розкрити власний туристичний потенціал громади та сприяти його подальшому розвитку, є фестиваль байкерів «Чупакабра», що проходить щорічно на території Христофорівського лісу. Відповідно співпраця влади, бізнесу, громадських організацій та мешканців громади стане необхідним стимулом для підвищення соціально-економічного розвитку та інвестиційної привабливості, а культурно-історичні цінності спричинятимуть позитивним зрушенням в туристичній привабливості громади.

Джерела та література

1. Довгаль О.В. Формування та розвиток туристично-рекреаційного потенціалу сільських територій Миколаївської області. *Актуальні проблеми інноваційної економіки*. 2019. № 2. С. 60-68. URL: http://apie.org.ua/wp-content/uploads/2019/11/apie_2019_r02_a10.pdf
2. 2.Звіт про проведену інвентаризацію ресурсів (активів) спадщини для розвитку креативного туризму та продуктів культури. URL: <http://www.frgn.mk.ua/wp-content/uploads/2021/03/zvitInve.pdf>.
3. 3.Використання корисних властивостей лісу на Миколаївщині. Миколаївське обласне управління лісового та мисливського господарства. URL: <http://mikolaivlis.gov.ua/>.
4. 4.Усна історія Степової України. Запоріжжя: Тандем, 2012. Т. 10. 536 с. URL: http://ri-urbanhistory.org.ua/library/Usna_istoriya_Tom_10.pdf.

Падалка Сергій Семенович

*доктор історичних наук, професор, провідний науковий співробітник
Інституту історії України НАН України*

ВІД ІНТЕГРАЦІЇ ДО ГІБРИДНОЇ ВІЙНИ: ІСТОРИЧНІ ТА НОВІТНІ МЕТОДИ ЕКОНОМІЧНОЇ ВЗАЄМОДІЇ УКРАЇНИ І РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ

Економічні цілі Російської Федерації щодо України впливали з т.з. політики «м'якого диригування», яка нею реалізовувалася на пострадянському просторі і мала на меті «економічне підпорядкування даного регіону». У даній політиці з'явилися нові аспекти, і реалізовувалася вона достатнім розмахом і високим політичним професіоналізмом. Зовні дії з боку Росії виглядали